

materielle betingelser for fri proces, der i dag udgøres af reglen om ”rimelig grund til at føre proces”. Forslaget til materielle betingelser for fri proces indeholder følgende hovedelementer:

- Der skal som udgangspunkt gives fri proces i sager i første instans om ægteskab og forældremyndighed.
- Der skal som udgangspunkt gives fri proces, når en person helt eller delvis har fået medhold i et huslejenævn eller beboerklagenævn, i et centralt statsligt klagenævn eller i et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender, men modparten ikke frivilligt opfylder nævnets afgørelse, eller modparten anlægger retssag med påstand om ændring af nævnets afgørelse.
- Der skal som udgangspunkt gives fri proces, når en person helt eller delvis har fået medhold i den foregående instans, og sagen er appelleret af modparten.
- For andre sager lovfæstes de vigtigste hensyn, som indgår i vurderingen af, om ansøgeren har rimelig grund til at føre proces, herunder sagens betydning for ansøgeren, udsigten til, at ansøgeren vil få medhold i sagen, sagsgenstandens størrelse, størrelsen af de forventede omkostninger og muligheden for at få sagen afgjort ved et administrativt nævn eller et privat klage- eller ankenævn, der er godkendt af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.
- For så vidt angår sager om opsigelse eller ophævelse af boliglejemål, om opsigelse eller ophævelse af ansættelsesforhold eller om personskade angives det udtrykkeligt i loven, at henholdsvis lejerens, arbejdstagerens og skadelidtes skal anses for at have rimelig grund til at føre proces, medmindre andre hensyn klart taler herimod.

Det foreslås endvidere at videreføre den gældende regel om, at der, når særlige grunde taler for det, kan meddeles fri proces, selv om de almindelige betingelser for at få fri proces ikke er opfyldt.

Med hensyn til forholdet mellem fri proces og retshjælpsforsikring foreslås det at videreføre den gældende regel om, at fri proces er subsidiær i forhold til retshjælpsforsikringsdækning. I forlængelse heraf foreslås det at adskille fri proces og retshjælpsforsikring yderligere, således at der fremover ikke skal gives fri proces, hvis ansøgeren har en retshjælpsforsikring, der dækker den

konkrete sag. Det offentlige vil således ikke lænere skulle behandle ansøgninger om fri proces i tilfælde, hvor det offentlige alligevel ikke skal betale udgifterne, eftersom ansøgeren har en retshjælpsforsikring, der dækker udgifter ved sagen.

Samtidig foreslås det dog, at en person, der har retshjælpsforsikringsdækning og derfor fremover ikke kan få fri proces, skal have mulighed for af det offentlige at få dækket rimelige udgifter ud over forsikringens maksimum, hvis de øvrige betingelser for fri proces er opfyldt, og sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kan begrunde, at sagsomkostningerne ikke har kunnet holdes inden for forsikringens maksimum.

Med hensyn til kompetencen til at give fri proces foreslås det, at domstolene skal bevilge fri proces i de tilfælde, hvor der ikke skal foretages en nærmere vurdering af udsigten til, at ansøgeren vil få medhold, og at kompetencen til at bevilge fri proces i andre tilfælde henlægges til Civilstyrelsen. Det foreslås endvidere, at Civilstyrelsens afslag på fri proces skal kunne indbringes for en nyoprettet afdeling i Procesbevillingsnævnet, der skal behandle klager over afslag på fri proces.

Med disse forslag sikres, at afgørelsen af, om en person kan få fri proces – herunder ved retssager mod det offentlige – i alle tilfælde kan indbringes for en uafhængig instans, nemlig enten for domstolene eller for Procesbevillingsnævnet, der er et uafhængigt nævn tilknyttet domstolene.

Lovforslaget bygger på de dele af Retsplejerådets betænkning nr. 1436/2004 om reform af den civile retspleje III (Adgang til domstolene), som angår sagsomkostninger, retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikring, og svarer i det væsentlige til Retsplejerådets lovudkast.

Forslaget om at forhøje de standardbeløb, der anvendes ved tilkendelse af sagsomkostninger til dækning af udgifter til advokatbistand, udgifter til regeringens aftale med Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne i forbindelse med forslaget til finanslov for 2005. Det foreslås, at de nye regler om sagsomkostninger skal træde i kraft den 1. juli 2005.

Det foreslås endvidere, at de nye regler om retshjælp og fri proces – herunder de nye regler om behandlingen af ansøgninger om fri proces med mulighed for at påklage Civilstyrelsens afslag på fri proces til Procesbevillingsnævnet –